

Ez a' két tétel 80 Aranyat tenne i. t.	Rfl.	360
Házbérre kívántatnék leg alább is		1600
A többi 9 Tiszt Tagoknak ha a ki rendeltt épületben most mindjárt helyek nem lehetne szállás pénzül kinek kinek 150 forintyával tenne		1350
Posta költség leg alább is fel menne		600
A Szamado Gazdának fizetése		800
A két Író Deáknak fizetése kinek kinek 250 fval öszvességgel		500
A két nyomtatás Jobbitonak kinek kinek 250 fval öszvességgel		500
A könyv Nyomatónak		400
A nyomo Legényeknek, ha két saito lenne, személy kívántatván meg, kinek kinek fval öszvességgel		
A Házi Gazdát segéllő Könyv Áros Legénynek		300
A Réz Metzőnek, az Iffiak tanításáért		300
A Metzés Tanulo Iffiaknak ösztön pénz		300
A két Inásnak 150 fval		300
A két Házi Szolgának, kinek kinek 100 fval öszvességgel		200
A köz szobáknak fűtésére, gyertyára, papirosra, házi butorokra, s' a t.		600
Mind öszvességgel		

SZELESTEI N. LÁSZLÓ

Dessewffy József köszöntő levele Batsányi Jánoshoz. Az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában Quart. Lat. 715. jelzet alatt található Jankovich Miklós gyűjteményéből egy különféle, könyvvé összefűzött lapokból álló kézirat: „Poëmatum tam Veterum, quam Recentiorum quae ab Hungaris scripta sunt et inedita Collectio Jankowichiana.” A kéziratban egymás után következnek különböző szerzők műveinek másolatai, némelyiknél évszám is található, a legkorábbi 1571-es, abafáji Gyulay Pál „Templum Palladis” című dialógusa. A gyűjteményen belül kisebb collectiók vannak, mint például Fejérváry Károlynak „Collectio Variorum Poematum et Epigramatum sui temporis.” De olyan érdekességek is olvashatók a kéziratban, mint Orczy Lőrinc búcsúvétele a főispáni hivataltól 1784-ben: „Dum illustrissimus Dominus Laurentius L. B. Orczy in I(II)a provincia Albaujvariensi supremi Comititis muneris valediceret(ur) simul(atque) Illustrissimus Dominus Ladislaus L. B. Orczy in ejusdem Provinciae Supremum Comitem filius a Patre inauguraretur Devote Canebat Musa Evangelicorum Cassoviensium.”¹

A kézirat számozása folytonos, a 90. rectótól a 100. recto levélig tart az a rész, ahol Dessewffy József ifjúkori versei olvashatók. (*C. Josephi Desewffy de Csernesz Iuvenilia Poemata.*) Ez a 19 oldal kisebb méretű a többi lapnál, előtte és utána is kivágot lapok margója található. Végig egy kéz írása, 10 különböző versből álló gyűjtemény. Tartalmaz 2 költői levelet (az egyiket egy piaristához, talán Koppi Károlyhoz, a másikat Batsányi Jánoshoz), a lusta ember epitaphiumát, egy Horatius-ódát, egy leány haláláról szóló verset, egy Ovidius-parafrazist, egy *Phantasia* és egy *De Amore* című verset, egy Buda történetéről, és egy a saját születéséről írott művet. Az összes vers

¹ E latin nyelvű kéziratnak a nyomtatott változata magyarul megtalálható az Országos Levéltárban: Orczy család levéltára, P szekció 519. Familiaria, 12. csomó.

disztichonos formában íródott. A Batsányihoz írt üdvözlőnél nincs évszám, viszont az előtte lévő versnél (*De morte Puellae Pestini*) van: 1787. és a köszöntő utáni harmadik és negyedik versnél (*De Amore, Descriptio Historiae quae Budae 1788 Contigit*) is található évszámot, ez mindkét esetben 1788. Feltételezhető, hogy a többi vers is ebből a korból származik, ami azt jelenti, hogy Dessewffy 16–17 éves korában írta azokat. Ebben az időben még Batsányi is nagyon fiatal (24–25 éves), kezdő poéta volt, akinek ekkor még csak egyetlen műve jelent meg *A magyarok vitézsége régiek példáiival meg világosítva*. (Pest, 1785.) Viszont olyan nagy volt ennek a kis munkának a sikere, hogy hatására Batsányi joghallgató társa, Berzeviczi Sándor, írt egy 36 soros disztichont, amelyet még Horányi Elek (Batsányi szeretett tanítómestere) is megemlít, sőt közzétesz.² Ezt a művet ismerhette Dessewffy, és esetleg még az 1788 nyarán megjelent első kötetét a *Kassai Magyar Museumnak*. Mindenesetre talán az egyik első köszöntője Batsányinak Dessewffy József, ám valószínűleg Batsányi nem is tudott erről a költői levélről, később egymással sosem leveleztek, s úgy tűnik, mintha nem is ismerték volna egymást személyesen.

A köszöntő vers³ egy ifjúkorában önmagát még költőnek képzelő, majdani hatalmas műveltségét már megcsillantó, műkedvelő fiatalember írása a nála egy évtizeddel idősebb költőhöz. Dessewffy József sokkal inkább akadémia- és irodalomszervezői, s mecénási tevékenységével szerzett magának hírnevet és elismerést, mintsem verseivel. Levelezése jelentős, életrajzai és emlékbeszédei sikerültek. Versei szellemesek, de nyelv, s alak tekintetében gyöngék, ez a tendencia ebben a versben is megfigyelhető. Nincs kohézió, az egész vers szerkesztetlen, s hosszúra nyújtott. A klasszikus iskolai költők mellett (Vergilius, Horatius, Catullus, Tibullus) Attilát, a hunok királyát is megemlíti, s a magyar nyelvet is, és a hazát (a versben az egyik legtöbbször előforduló szó a patria), s némileg irigyen (invideo) nevezi Batsányit már ekkor a magyar vatesnek, amely szokásos formula jóval később, az Osszián-fordítások idején fogalmazódott meg Batsányi számára, s vált tudatosan vállalt költői magatartássá.

Batsányio Deseoffy Salutem

Hungarico mittit vates, nova Carmina vati	Sistite, quos semper colui, fovique Poetae
Tum novus in latio, namque Poeta foro	Deviat e tenera missa sagitta manu
Quid dico? nec sum Romano sanguine cretus	Arma, Ducumque licet vobis cantassa triumphos
Nec mea Pegazidis, ora riganur aquis.	At pugnas ferro, mitis Apollo vetat
Cur augere meam turpis, cur demere famam	Dum Phoebo stanco, multis est Pytho sagittis
Tento aliis: merito cur volo plura meo.	Pro cunctis victor vatibus ille fuit
Surge Poetarum tu livida turba; sepulcro	Parcite sacratas vos tingere sanguine Palmas
Saevaeque desveta <u>spicula mitte</u> ⁴ manu	<u>O! Maro</u> ⁵ palmae plus meruere tuae
En me Virgilius petis hinc, Horatius illinc	Hae tibi tam vasto fecerunt nomen in Orbe
Ferre quis haec, non quis reddere tela sciat	Deberes digitis gratior esse tuis
Urit Naso Latus, consvescens spargere flammam	Non cessans, <i>quamvis</i> cuperem cessare sagittae
Haec it in exitium <i>quam</i> male flamma meum	Vocibus obsistunt spicula spissa meis
Ipsae Catullus habet, quae spargat tela, minasque	Imparibus Vates numeris, qui mollia facta
Cur addis presso, chare Tibulle tuas	Mollibus enarrant imparibusque modis

² HORÁNYI Alexius: *Nova Memoria Hungarorum et Provincialium scriptis editis notorum*. Pestini, Typis Matthiae Trattner, 1792. 321. „Legitur in hoc opusculo venustum carmen, quo Batsányio Amicus, et tunc in Jurisprudentia Socius Alexander Berzeviczi applausit, quod hoc loco exhibendum putamus.”

³ Az átírás során a rövidítéseket feloldottam, a központozást és a nagybetűket a kézirat alapján megtartottam.

⁴ a. corripe tela

⁵ Virgili

Addere vincturas vellent cervici catenas
 Et glomerare meo colla rotunda iugo
 Permitto Nomen nec me defendere telis
 Conabor, collo parcite turba meo.
 Si quoque me dignum possem censere Poetam
 Isto non essem nomine dignus ego
 Hungarico quia non resonant mihi pectora versu
 Sed me sunt latius pectora ranca modis
 Vos estis vates, vos norunt astra, solumque
 Vestra aequor sistunt carmina saxa movent
 Non ego sum vates, quia carmina fingere tento
 Rara Poetarum gloria rara cohors
 Placati redeunt, et jam mihi corda levantur
 Nec pictus vultu, cernitur esse timor
 En timui vates, nunc Patria justa timenda est
 Arma cruenta magis posterioris erunt
 Cur ego Romano vellem contendere versu?
 Quam pater incultos Patria lingua modos
 Attila vectigal Romam solvisse coegit
 Romano digner Carmina ferre pede
 More colam Latio, victorum numina vates
 Summa quidem Vates numina Romania [!]
 At quod in Ausonios nova Carmina fero campos
 Propositis Metris causa docenda mihi
 Non vellem Patris, mediocria dicere versu
 Non mihi selectos sustinet illa modos
 Non amor et studium Patriae langvescit et Ignis
 Pectus qui tegidum non⁷ finit esse meum

Non mihi cum Patria vires, animique recentes
 Labans, et quidam⁶ pectora torpor habet
 Nec pudet Hungarica quod sim de Gente creatus
 Quem pudet, heu! Patrii degener ille soli
 Nullam habeat Patriam turpis nec Numina, nullo
 Unquam sit cuperem faustus ut ille bono
 Ille malis pereat, quae sunt bona perdat iniquus
 Atque malis bona sint, non nocitura minus
 Dum mihi purpureus sanguis mea membra rigabit
 Dumque mihi sicco corpore succus erit
 Dum Capient haec ora Cibum, dum lumina cernent
 Et pes decretum motus habebit iter
 Omnia quae molem faciunt, mihi Corporis istam
 Pars quoque si vivit purior illa mei
 Patria, sint sacra tibi per numina luro
 Vos sitis o Dictis, Numina justa meis
 Hungaricis numeris, si Carmina scribere vobis
 Iam possem toto maximus orbe forem
 Non mihi prout nunc fit premerentur pectora tussi
 Nec flueret spissum gutture phlegma meo
 Possem plura loqui, possem clamare candendo
 Dilectae Patriae, deliciasque meae.
 At mihi sic vix sunt, suspitia pectore lasso
 Quae sint maestitiae signa probata meae.
 Diligo te quamvis, quamvis sis pectore toto
 Ingenioque mihi junctus amicus
 Invideo quodsis tu vates Hungarus ipsi
 Praebeat afflictos Hospita lingua modos.

AJKAY ALINKA

Aranka György és a debreceni diák rézmetszők. Bár a XVI. század közepétől folyamatos a nyomdászat Debrecenben, a rézmetszői tevékenység viszonylag megkésve, mintegy két évszázaddal később jelentkezett a városban.¹ A XVIII. század végén a debreceni református kollégium rézmetsző diákjai közül többen is kiemelkedő eredményeket értek el; az általuk készített térképek, atlaszok (mappák, vagy erdélyiesen: „abroszok”) ismertté váltak Magyarországon és Erdélyben is. A kollégium 1801 decemberében írott tanári jegyzőkönyve szerint az elvégzett munkák elismeréseként jutalomba részesítették Eröss Gábor (1779–1815) Pap József és Pethes Dávid diákrézmetszőket, ez utóbbi 1799-től volt a kollégiumban „subscribálva”. Ecsedi István, aki feldolgozta a kollégiumban folyt rézmetszői tevékenységet² – e három diákról írva kiemelte, hogy munkájuk „koronája” a Nagybritanniáról készült térkép, amelyről mutatványlapokat küldtek szét előfizetők gyűjtése céljából.

⁶ nec⁷ nobis¹ TÓTH Béla: *A debreceni rézmetsző diákok*. Bp. 1976.² ECSEDI István: *A rézmetszés művészete a debreceni református kollégiumban*. Debrecen, 1931.